

IV. RAZRED OKSIDI IN HIDROKSIDI

Kation - M, železo in litofilne prvine

Anion - O^{2-} ($r = 0,132$ nm), OH^- ($r = 0,133$ nm)

Zasedenost prostora z O^{2-} in OH^- : kubični in heksagonalni najgostejši sklad

Singonija: kubična, heksagonalna, tetragonalna, rombična

Razprostranjenost kisika - O_2

- Zemljina skorja - 46,6 mas.%. več ga je v kislih magm.k., ki kristalijo zadnje

Martitizacija: $Fe_3O_4 \rightarrow Fe_2O_3$ (pseudomorfoza)

Mušketovitzacija: $Fe_2O_3 \rightarrow Fe_3O_4$

- atmosfera - 21 vol.%
- hidrosfera - 86 mas.%

Naravni stabilni izotopi kisika

$^{16}O = 99,76\%$ - lahki

$^{17}O = 0,03\%$

$^{18}O = 0,19\%$ - težek

1. M_2O in MO

Vodina skupina: H_2O

Kupritova skupina: Cu_2O

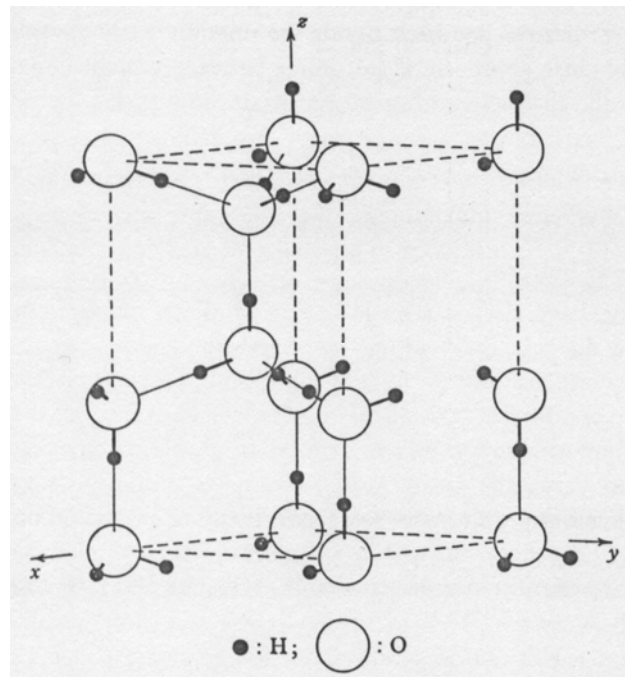
Cinkitova skupina: ZnO

Tenoritova skupina: CuO

H_2O

- wurtzitova struktura, heksagonalna singonija
- molekule H_2O zasedajo mesta Zn in S
- koordinacija 4:2
- molekularna struktura
- kovalentna vez (vodikova vez med molekulami H_2O)

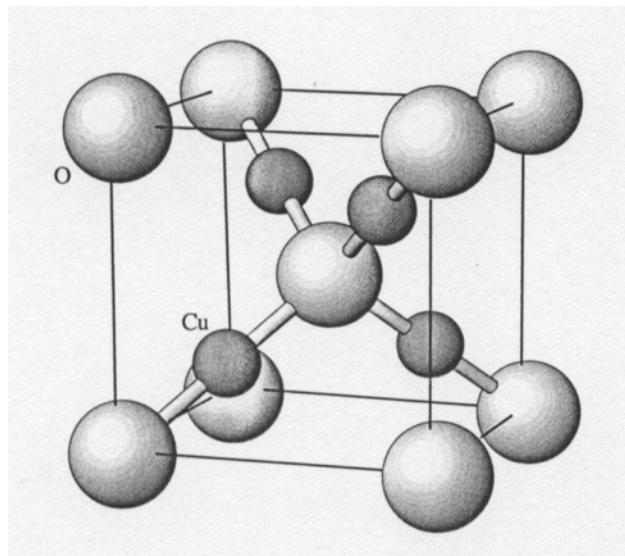
Slika: struktura vode (led)

Cu_2O

- antikristobalitna struktura
- kubična simonija
- koordinacija 2:4

Slika: struktura kuprita

3. M_2O_3 in podobne

Arzenolitova skupina: As_2O_3 , Sb_2O_3

Korundova skupina: Al_2O_3 , Fe_2O_3 (polimorfne oblike)

Ilmenitova skupina: $FeTiO_3$

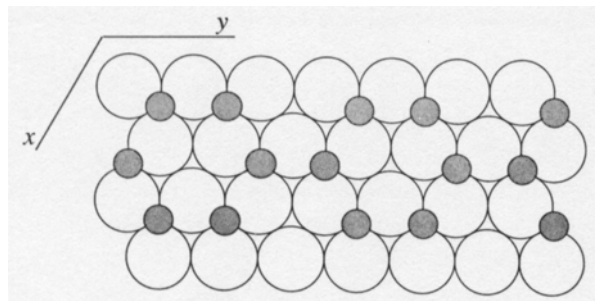
Perovskitova skupina: $CaTiO_3$

Piroklorova skupina: $(Ca,Na)_2(Nb, Tn)_2O_6(O,OH,F)$

Al_2O_3 - korund

- korundova struktura - romboedrična (nizkotemp.korund, nizkotemp.hematit, ilmenit)
- heksagonalni najg.sklad za O^{2-}
- 2/3 oktaedrskih mest zaseda Al^{3+}

Slika:

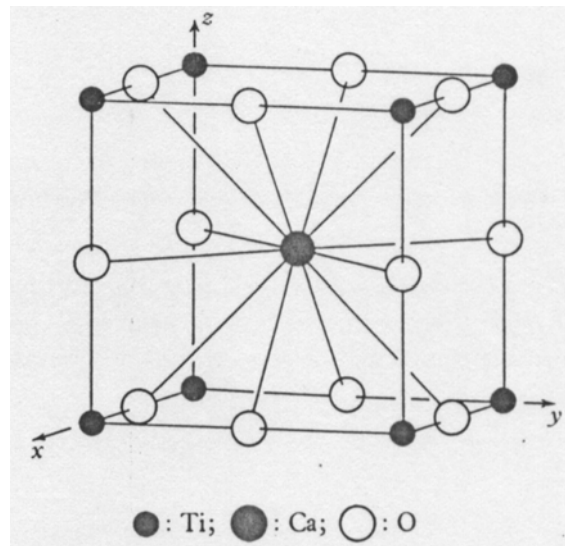
$FeTiO_3$ - ilmenit (ABX_3)

- struktura korunda (50% kationskih mest zaseda Fe^{2+} , 50% Ti^{4+})
- značilna za male A atome

$CaTiO_3$ - perovskit

- kubična singonija
- koordinacija 12 : 6 : 4 (O v odnosu do Ca)
2 (O v odnosu do Ti) simetrična
- značilna za velike A atome

Slika:

4. MO₂ in podobne

Skupina SiO₂

Rutilova skupina: TiO₂, SnO₂

Mn - minerali: MnO₂

Anatazova skupina: TiO₂

Brookitova skupina: TiO₂

Volframitova skupina: FeWO₄, MnWO₄

Kolumbitova skupina: (Fe,Mn)(Nb,Ta)₂O₆

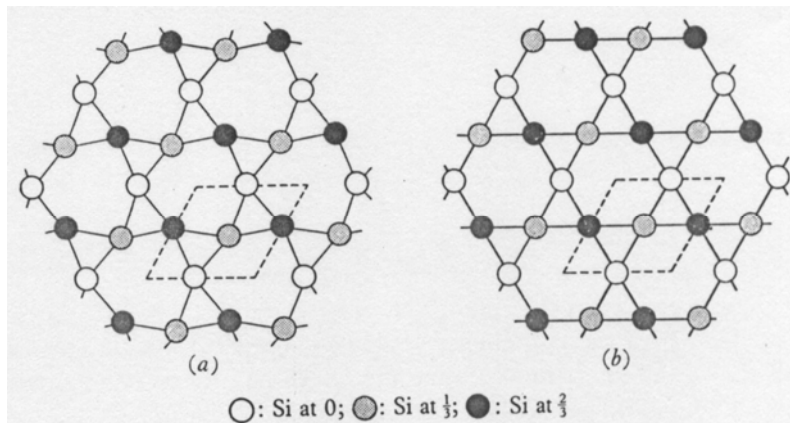
Fergusonitova skupina: YnbO₄

Uraninitova skupina: UO₂

SiO₂ skupina

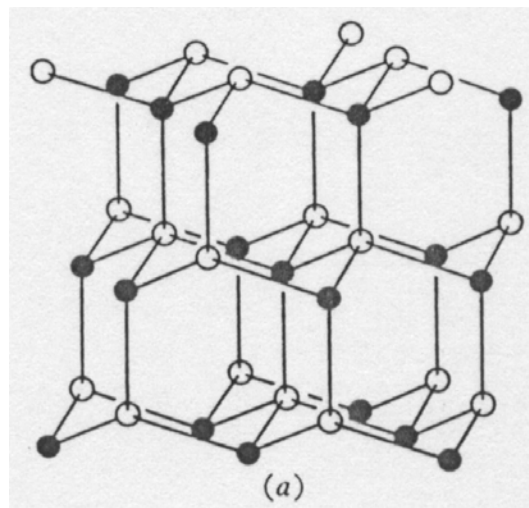
- tetraedri SiO₄⁴⁻
- koordinacija 4 : 2
- β - kremen, trigonalna trapezoedr. struktura
- α - kremen, heksagonalna trapezoedr. struktura

Slika: struktura β in α - kremenca

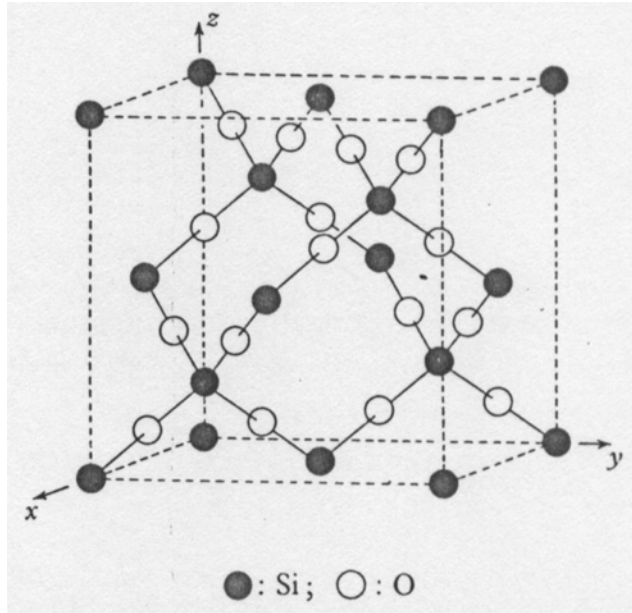
- α - tridimit heksagonalna struktura - wurtzitova struktura (Si zaseda mesta Zn in S v wurtzitivni strukturi. Kisik povezuje sosednja kationa Si)

Slika: struktura α - tridimita

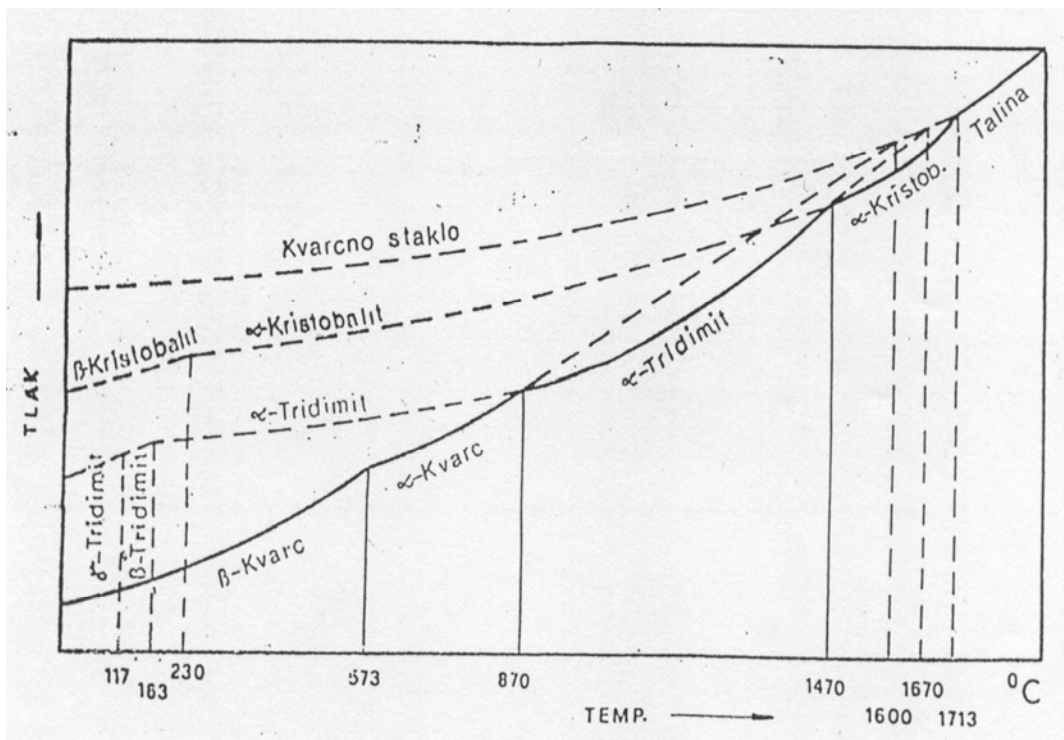

- α - kristobalit, kubična singonija - sfaleritova struktura

Slika: struktura α - kristobalita

Slika: Fennerjev diagram

5. Hidroksidi

Hidrargilitova skupina: $\text{Al}(\text{OH})_3$

Brucitova skupina: $\text{Mg}(\text{OH})_2$

Diasporova skupina: α - AlOOH diaspor, α - FeOOH goethit, α - MnOOH

Boehmitova skupina: γ - AlOOH boehmit, γ - FeOOH lepidokrokit

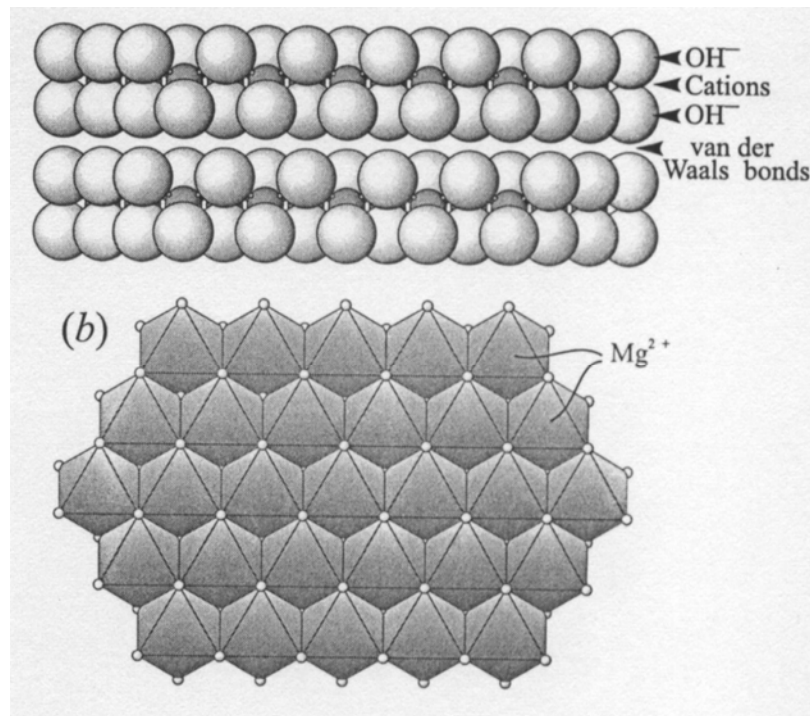
$\text{R}^+(\text{OH})^-$

- kovinski kation $\rightarrow$ ionska vez
- amfoterni kationi $\rightarrow$ kovalentna vez
- "NaCl" struktura
- simetrična struktura

$\text{Mg}(\text{OH})_2$ brucit

- trigonalna singonija
- plastnata struktura (ni več popolna simetrična)
- heksagonalni najgostejši sklad za $(\text{OH})^-$
- Mg^{2+} trioktaedrska koordinacija

Slika: struktura brucita $\text{Mg}(\text{OH})_2$

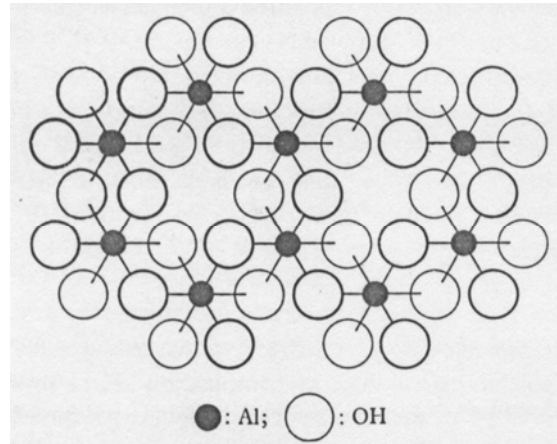
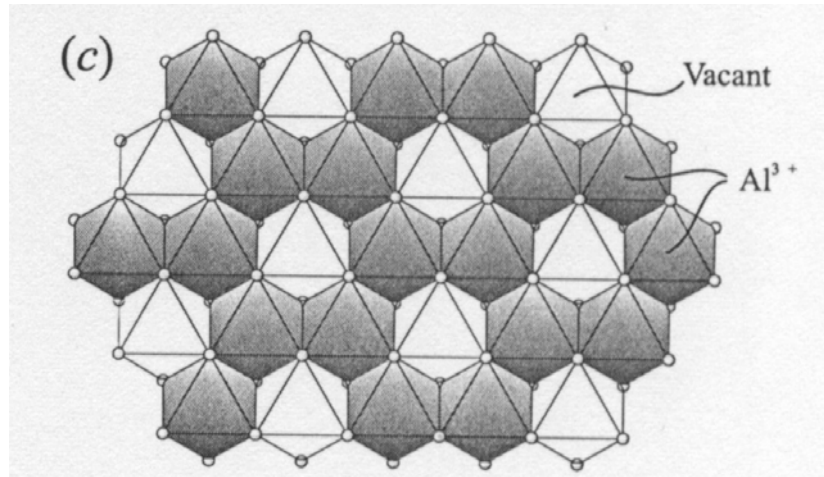

Al(OH)₃ - gibbsit ali hidrargilit

- monoklinska singonija
- plastnata struktura, ni simetrična
- kovalentna vez (med plastmi je vodikova vez preko (OH)⁻ skupine)
- Al³⁺ dioktaedrska koordinacija

Slika: struktura gibbsita (hidrargilita) γ - Al(OH)₃

RO(OH) - oksihidroksidi

- AlO.OH - diaspor in boehmit
- FeO.OH - goethit in lepidokrokit
- heksagonalni najgostejši sklad za O²⁻
- Al³⁺ oktaedrska koordinacija
- plasti: Al³⁺ in O²⁻
OH⁻
- vodikova vez med plastmi

POLIMORFNE PREMENE

- strukture, ki so energetsko podobne: Ni in Zn sulfidi, SiO_2 , TiO_2
  - sprememba koordinacije (Ni lahko nastopa v kubičnem in heksagonalnem najgostejšem skladu)
  - ni spremembe koordinacije (SiO_2 - tetraedrska, TiO_2 - oktaedrska)
    - kritična velikost kationa → sprememba koordinacije (kalcit - aragonit)